

Україна – Євросоюз

у деталях

Регіональний та місцевий розвиток

- Київ і Брюссель налаштовані на співпрацю ★
- Євросоюз підтримує регіональні реформи в Україні ★
- Гармонія сталого розвитку: український вимір ★
- Місцеві громади змінюють життя на краще ★

Спеціальний випуск нашого часопису «Україна – Євросоюз у деталях» присвячений питанням регіонального та місцевого розвитку. Європейська спільнота зацікавлена в успішному і сталому розвитку України. Історія становлення Європейського союзу, яка налічує вже 60 років, говорить про те, що дружні стосунки між сусідами, спільні економічні проекти та зусилля, спрямовані на подолання бідності і безробіття, дають величезний потенціал для взаємної згоди, розвитку і благополуччя. Саме тому європейські платники податків згодні спрямовувати кошти на допомогу своїм близьким і далеким сусідам. Взаємне бажання й надалі поглиблювати відносини між Україною та Євросоюзом підтвердили наші лідери під час першого візиту до Брюсселю президента Віктора Януковича. Наші взаємини виходять на новий рівень, що гарантуватиме зростання економічної та енергетичної безпеки наших держав і регіонів. Це також означає і розширення допомоги Україні, в якій Євросоюз бачить країну, котра у майбутньому зможе стати повноправним членом європейської спільноти. В Україні та ЄС є також спільне бачення того, що лише ініціатива місцевих громад, керівників муніципального та обласного рівня дозволяє досягти вагомих результатів на теренах регіонального розвитку, за умови що така ініціатива знаходить розуміння й підтримку законодавчої та виконавчої влади на найвищому рівні. Допомогти можна лише тому, хто бачить перед собою мету і хоче її досягти. І коли, одержуючи допомогу від ЄС, кожен у своєму регіоні і на своєму рівні добре робить свою справу, життя людей починає змінюватися на очах: ремонтуються дитячі садки і школи, з'являється тепло в будинках, створюються і виконуються стратегічні плани розвитку великих і малих міст, приймаються потрібні закони, формується інфраструктура для розвитку кожного регіону і країни в цілому. Збірник «Україна – Євросоюз у деталях» покликаний інформувати українську громадськість саме про такі проекти, про те, що можна і потрібно зробити, щоб допомога Євросоюзу українським регіонам доходила до своїх адресатів, була більш ефективною, приносила користь людям, навчила їх діяти і перемагати. І щоб наші спільні зусилля змінили життя українських регіонів на краще.

Представництво
Європейського
Союзу в Україні

Новий етап співробітництва між Україною та Євросоюзом

У березні 2010 року в Брюсселі Україна і Європейський Союз відкрили нову сторінку двосторонніх відносин. На зміну «євроромантизму» прийшов «європрагматизм», стверджують експерти

Президент України Віктор Янукович і голова Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу домовилися в Брюсселі розпочати підготовку до підписання угоди про асоційоване членство України в Євросоюзі

Президент Віктор Янукович має намір розвивати зовнішньополітичний курс країни, спрямований на просування України до Європи. Але нова влада робить акцент на тих конкретних проектах, які дозволяють побудувати Європу в Україні, поступово досягаючи європейських стандартів рівня економічного розвитку і якості життя українців. Саме таку стратегію дій пропонує і ЄС, який започаткував у нашій країні сотні проектів, що мають стати катализаторами правових, економічних і соціальних реформ.

Головний вектор розвитку

Перший свій закордонний візит у якості новообраного Президента України Віктор Янукович здійснив 1 березня до Брюсселю, а не до Москви чи Вашингтону. Хоча, як стверджують в адміністрації глави держави, так склалося через суто формальні, організаційно-протокольні причини, але вибір напрямку поїздки співпав із зовнішньополітичним вибором нової влади. Ще рік тому Янукович під час зустрічей із представниками ЄС говорив про свою відданість євроінтеграції і погоджувався, що самій Україні тре-

ба докласти значно більше зусиль, щоб досягнути рівня європейського розвитку. Вже в лютому цього року, одразу після інаугурації президент Янукович повторив: «Головним пріоритетом України є економічне відродження і розвиток. Тому візит до Брюсселю має особливе значення в контексті налагодження відносин України з Міжнародним валютним фондом, що сприятиме відновленню довіри західних інвесторів».

Очевидно, таке ділове, прагматичне, позбавлене компліментарних умовностей ставлення нового українського президента до співпраці з ЄС імпонує лідерам західних країн. «Ви, пане президенте, тут перебуваєте серед друзів України», – сказав Януковичу голова Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу. Іноземні ЗМІ особливо підкреслили, що він вийшов зустрічати гостя на ганок, демонструючи непротокольне привітне і доброзичливе ставлення європейського керівництва до України.

Таке враження посилювалося через те, що в день інаугурації нового українського президента Європарламент ухвалив безпрецедентно позитивну резолюцію щодо України. Документ, у якому було чітко сказано, що наша держава може претендувати на членство в ЄС – за умови дотримання норм демократії і про-

ведення економічних і політичних реформ, – став фактично першим сигналом: двері ЄС для України відкриті. Ще один пункт резолюції підтверджував не тільки переносне, але й пряме значення цього вислову: Євросоюз дійсно планує вже в найближчому майбутньому скасувати візи для українських громадян і запровадити режим вільної торгівлі з нашою державою.

Український президент із вдячністю прийняв таку підтримку євродепутатів, проте під час візиту не відійшов від власного плану, відзначає політолог Кость Бондаренко. Справді, Янукович не піддався спокусі красивих заяв і красномовних декларацій. Він одразу відзначив, що європейська інтеграція для України стане реальністю після проведення реформ. «Я закликаю до принципу: менше розмов і більше справ. А коли прийде час вступу до ЄС – побачимо», – лаконічно пояснив свою позицію президент України.

Схоже, такий підхід сподобався співрозмовникам Януковича. «Щодо можливості вступу, то ми завжди заявляли, що замість дискусій про можливі дати переговорів набагато краще зосередитися на реформах, необхідних для наближення України до Європи і фактичної інтеграції до нашої економічної системи», – передали

агентства відповідь Баррозу. «Це початок довгого шляху гарного співробітництва між ЄС та Україною. Ми готові до взаємодії, бо, як і раніше, Україна і ЄС зацікавлені один в одному», – додав голова Європарламенту Єжи Бузек.

У співробітництві зацікавлені всі

Президент України запевнив, що налаштований на співпрацю в усіх напрямках. Зокрема, він сказав, що сприятиме налагодженню більш тісної співпраці між Європарламентом і Верховною Радою України. Адже дуже багато позитивних змін у відносинах між Україною і ЄС залежать від узгодженості українського законодавства з європейськими нормами. Янукович підкреслив, що покладає особливі надії у цьому питанні на голову української частини міжпарламентського комітету Україна-ЄС Бориса Тарасюка, якого президент охарактеризував, як сильного і досвідченого політика», – відзначив політолог Бондаренко.

На думку експерта, той факт, що президент України всупереч побоюванням продемонстрував толерантне ставлення до політичних опонентів і не ділив політиків на «своїх» і «чужих», викликав щирі симпатії західних співрозмовників Януковича. Адже йдеться про те, що новий президент почувається відповідальним лідером усєї країни, а не окремої її частини. І має намір залучити до процесу євроінтеграції і своїх попередників, і колишніх конкурентів, і теперішніх опонентів. Коментуючи цю тезу в інтерв'ю «Німецькій хвилі», експерт Центрального дослідницького інституту по Центральній і Східній Європі Андреас Умланд сказав, що євроінтеграція, можливо, стане об'єднуючою національною ідеєю, яку так довго шукала українська влада. «Україна відбулася як держава, проте на рівні ідей досі залишалася розколотою на Схід і Захід. Оскільки членство в Євросоюзі сприймається і підтримується більшістю населення і політичної еліти, саме ця перспектива могла би стати національною консолідуючою ідеєю», – вважає експерт.

Загальним підсумком візиту Віктора Януковича до Брюсселю стали домовленості про продовження того курсу, який накреслили попередники українського президента, а також про початок нового етапу відносин – прагматичного і взаємовигідного. У цьому контексті в столиці ЄС розглядалися такі складні рішення, як підготовка до підписання угоди про асоційоване членство України в ЄС і майбутнє приєднання України до зони вільної торгівлі з Євросоюзом.

Вільна торгівля з країнами Євросоюзу, безумовно, могла би стати однією з рушійних сил українського прогресу. По-перше, йдеться про ринок, що налічує 500

мільйонів громадян-потенційних споживачів. Це не може не приваблювати Україну, яка досі має унікальні, хоча й не реалізовані перспективи в галузі сільського господарства та виробництва продуктів харчування. По-друге, у Європі розміщені підприємства, що зацікавлені в закупівлі української промислової продукції. Скасування торговельних бар'єрів мало б наслідком піднесення не лише в металургійній чи хімічній галузях, але й відродження української легкої промисловості. По-третє, передумовою запровадження зони вільної торгівлі між Україною та ЄС є докорінні реформи в економіці нашої держави – в регуляційній сфері, а також податковому та митному законодавстві. Проведення таких реформ саме по собі

Дуже багато позитивних змін у відносинах між Україною і ЄС залежать від узгодженості українського законодавства з європейськими нормами

здатне дати поштовх економічному розвитку України і стати шляхом до підвищення рівня життя громадян.

Про важливість розвитку відносин свідчить той факт, що Євросоюз є найбільшим торговельним партнером України, випереджаючи навіть Росію. Обсяг товарообороту ще 2007 року сягнув 34 млрд. євро, а обсяг прямих іноземних інвестицій з ЄС в Україну склав, за даними Державного комітету статистики, майже 30 млрд. дол. – тобто, понад 600 дол. на одного українця. Хоча світова криза внесла певні негативні корективи в ці числа, проте загальна тенденція залишилася незмінною: Євросоюз є найбільшим і найперспективнішим економічним партнером України.

«Дорожня карта» безвізового режиму

Ще кілька років тому про асоційоване членство України в ЄС говорили дуже стримано. Взаємодія сторін базувалася на Угоді про партнерство і співробітництво, що діє з 1998 року. У березні 2007 року почалися переговори про нову угоду, а у вересні 2008 року було ухвалено рішення про підготовку угоди про асоційоване членство.

Комісар з питань зовнішніх від-

носин та Європейської політики сусідства Беніта Ферреро-Вальднер у той час сказала: «Ми не могли й сподіватися, що переговори за новою угодою просунуться настільки далеко. Ми попередньо завершили роботу за розділами, що стосуються політичного діалогу, зовнішньої політики та політики безпеки, юстиції, свободи та безпеки, а також з широкого кола питань, що стосуються економічного співробітництва. Початок візового діалогу із довготерміновою перспективою започаткування взаємного безвізового режиму у відносинах ЄС та України – ще одна ознака справжньої та практичної відданості ідеї поглиблення наших стосунків з Україною. Проте, для того, щоб це поглиблене співробітництво стало насправді успішним і змогло надати максимальні переваги для громадян, ключового значення набуває політична стабільність в Україні».

Тепер, коли і в Україні, і у відносинах між Україною та ЄС почався новий етап, питання про скасування віз перейшло в практичну площину. Віктор Янукович привіз із Брюсселю «дорожню карту», виконання якої дозволить запровадити безвізовий режим для українських громадян вже за рік-два.

Загалом угода про асоційоване членство містить 4 розділи, серед яких є співпраця в галузі безпеки і співробітництво в окремих секторах. Проекти, що вже реалізуються Євросоюзом в Україні, є наочним прикладом ефективності такої взаємодії. Один із таких проектів уже розглядається українською владою. Йдеться про приєднання до Угоди про енергетичне співтовариство і про підписання угод щодо стабільного транзиту російського газу в Європу українською територією. Ця ідея, до речі, не тільки дозволяє Києву стати об'єднаною ланкою Росії і Європи, але й дає можливість розширити транзитний потенціал і залучити додаткові кошти до держбюджету.

«Україні на цьому етапі важливо керуватися не ситуативними міркуваннями, а визначити стратегічні інтереси, – заявив нещодавно міністр закордонних справ Костянтин Грищенко. – Важливо з'ясувати, в якому напрямку нам заважають торговельні обмеження, а де ми не користуємося вже наявними перевагами». Керівник зовнішньополітичного відомства відзначив, що головним напрямком політики нової влади залишається курс на євроінтеграцію, але Київ усвідомлює, що реалізація цього курсу «на 70% залежить від внутрішніх реформ». Перші підсумки реформування, як і перші угоди щодо нового рівня євроінтеграції Віктор Янукович і його співрозмовники в Брюсселі домовилися розглянути наприкінці цього року. А вже 2011 року світ має побачити новий образ України – сильної, економічно незалежної, європейської держави.

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Президент Європейської Ради **Герман ван Ромпей** під час пресконференції, присвяченій зустрічі з Президентом Віктором Януковичем у Брюсселі, наголосив,

що ЄС готовий продовжувати надавати підтримку Україні. Він підкреслив, що від усіх політичних сил Україні потрібна стабільність. Президент ЄС також повідомив, що сторони домовилися про необхідність швидкого завершення переговорів щодо угоди про асоціацію. «Цей документ наблизить Україну до Європейського союзу як на політичному, так і на економічному рівні», – відзначив Герман ван Ромпей.

Президент Європейського парламенту **Єжи Бузек**

високо оцінив перспективи співробітництва Євросоюзу і України. «Я дуже радий, що Президент Віктор Янукович

вибрав саме Брюссель для першого свого закордонного візиту. Для нас усіх в Євросоюзі це дуже важливий сигнал. Ми потрібні один одному. ЄС і особливо Європарламент – готові до тісної співпраці» – зазначив президент Європарламенту

Верховний представник ЄС в іноземних справах і політиці безпеки, віце-президент Єврокомісії **Кетрін Ештон** ще в лютому, перебуваючи в Києві на церемонії інавгурації

Президента Віктора Януковича, заявила, що всі структури Євросоюзу будуть і надалі розвивати з Україною програми співробітництва. «У нас великий обсяг роботи і величезні очікування щодо того, що має зробити сама Україна», – сказала вона.

Міністр закордонних справ Швеції **Карл Більдт** напередодні візиту Віктора Януковича до Брюсселю заявив агентству УНІАН, що питання перспективи членства Украї-

ни в ЄС є навіть не таким важливим, як необхідність проведення реформ, котрі наблизять Україну до стандартів життя Євросоюзу.

Серед десятків програм допомоги, які реалізуються в Україні за сприяння Євросоюзу, особливе місце посідають проекти підтримки регіонального розвитку. Про особливості нових ініціатив Євросоюзу, спрямованих на сприяння регіональному розвитку України, розповідає Голова Представництва Євросоюзу в Україні, Посол Жозе Мануел ПІНТУ ТЕЙШЕЙРА.

Пане Посол, багато уваги Представництво Євросоюзу в Україні приділяє регіональним проектам. Які пріоритетні напрямки розвитку регіонів підтримує Євросоюз в Україні?

Деякі наші проекти та програми спрямовані на скорочення регіональних диспропорцій і підвищення місцевого потенціалу розвитку. Проект «Сталого місцевого розвитку» це модернізація комунальних послуг та інфраструктури в чотирьох відібраних містах: Прилуки (Чернігівська обл.), Ромни (Сумська обл.), Ізюм (Харківська обл.) та Свердловськ (Луганська обл.). Організація проекту «Сталий регіональний розвиток» спрямована на створення системи

Посол Жозе Мануел Пінту Тейшейра вважає, що Фонди регіонального розвитку стануть у пригоді Україні

ЄС підтримує створення в Україні інфраструктури регіонального розвитку

Євросоюз має на меті допомогти бідним українським регіонам наздогнати сусідів, а районам, які страждають від економічних змін, провести реструктуризацію, – стверджує Голова Представництва ЄС в Україні, Посол Жозе Мануел ПІНТУ ТЕЙШЕЙРА

та фонду регіонального розвитку на національному рівні та громадського підходу до Проекту місцевого розвитку, який мобілізує місцеві громади на вирішення пріоритетних завдань розвитку і діє по всій території України.

• У різний час країни – члени Євросоюзу, кожна по-своєму, вирішували свої регіональні проблеми. Який досвід регіонального розвитку європейських країн, зокрема Вашої батьківщини – Португалії, може бути ефективним в Україні?

Ну, по-перше, я не вважаю, що усі наші регіональні проблеми було вирішено! Між країнами Євросоюзу та окремими державами-членами і досі існує економічна нерівність. Саме тому Європейський союз буде витрачати 35,7% від загального бюджету ЄС, або 347.41 млрд. євро в період 2007–2013 років на Регіональну політику. Основна мета цієї політики полягає в тому, щоб допомогти бідним регіонам наздогнати своїх сусідів або скоротити нерівність між ними, а районам, які

страждають від економічних змін, провести реструктуризацію.

На мою думку, в Україні існує ще багато перешкод на шляху до сталого регіонального та місцевого розвитку. Не існує ефективної політики щодо Регіонального розвитку на місцях. Місцева та регіональна влада в значній мірі залежать від трансфертів з центрального уряду, а також відсутні можливості для забезпечення всебічної і перспективної політики. Необхідно усунути бар'єри в інституційній реформі, так само, як і в адміністративній та нормативній децентралізації, які заважають розвитку українських регіонів та муніципалітетів.

У багатьох європейських країнах, а також на європейському рівні було створено фонди регіонального розвитку для сприяння вирішенню проблеми економічної нерівності та підвищення зайнятості населення, інновацій та інвестицій. В Португалії, так само як і в багатьох інших країнах, агенції з регіонального розвитку виправдали себе як ефективні інструменти інфраструктури розвитку регіонів. Багато з цих агентств

регіонального розвитку було частково профінансовано Європейським фондом регіонального розвитку. Ми вважаємо, що багато ефективних агенцій та Фонд регіонального розвитку також можуть допомогти Україні. Це стало причиною того, що ми запропонували свою підтримку українській владі щодо створення таких установ у рамках системи регіонального розвитку. ЄС надасть 1,5 млн. для допомоги створення Агентства регіонального розвитку в Автономній Республіці Крим.

• У вересні минулого року було підписано угоду між Євросоюзом та Україною про виконання програми «Спільна ініціатива співдружності в Криму». Які проекти передбачені цією програмою і в які терміни її буде виконано?

Поточний проект сталого регіонального розвитку включає Крим в якості пілотного регіону. Це буде сприяти розвитку Регіонального оперативного плану на основі регіональної стратегії розвитку, які будуть складати основу для діяльності JCIC. Проект громадського підходу

також є дуже активним в Криму.

Ми прагнемо заснувати Агенцію регіонального розвитку з нашим партнером ПРООН, а також маємо намір працювати з Німецьким інститутом реконструкції кредиту (KfW), щоб забезпечити надання 5 млн. на проекти соціальної інфраструктури. Ми плануємо виділити ще 5 млн для розвитку туризму і 2 млн. для Іноземних Прямих Інвестицій (FDI), спрямованих для сприяння Севастополю. Цей пакет програм повинен бути затверджений влітку 2010 року, а приступити до його реалізації можна буде в кінці 2011 року.

• Які регіональні проекти в Україні, на Вашу думку, виконуються найбільш успішно? Чий досвід може служити взірцем для сусідніх регіонів?

Я гадаю, що Проект громадського підходу ЄС-ПРООН показав відмінні результати. Цей проект є унікальною ініціативою ЄС, оскільки він охоплює всі регіони України і направлений на підтримку понад 1000 громад по всій країні та гарантує, що громадяни на місцях, інститути громадянського суспільства, приватного сектору, місцевих органів влади, регіональних та національних органів влади та інші зацікавлені сторони працюватимуть усі разом задля поліпшення умов життя.

СВА – це не лише надання грантів для вирішення місцевих проблем, це в більшості стосується розширення прав і можливостей людей і зміни свого мислення. Я вважаю, що ці гранти послужили стимулом для громади, щоб спробувати цю нову модель, активізувати себе і почати діалог з членами спільноти щодо їх поточних і майбутніх потреб.

• Які плани у Представництва на 2010-й рік?

Цього року ми вже офіційно розпочали два CIUDAD проекти. CIUDAD програма спрямована на заохочення взаєморозуміння, діалогу та співпраці між місцевими представниками ЄС та країнами-сусідами ЄС. В основному це досягається за допомогою заходів, спрямованих на модернізацію та зміцнення місцевих і регіональних органів влади. Перший проект, сфокусований на енергоефективності, було розпочато у Севастополі в лютому. В березні ми розпочали проект у місті Українка в Київській області, сфокусований на Сталому міському розвитку, а у квітні – розпочнемо проект по управлінню енергоспоживанням у трьох українських містах – Львові, Луцьку та Кам'янець-Подільському.

• У травні в різних містах України широко відзначаються Дні Європи. Як проходилимуть свята цього року?

Разом з членами державних посольств ми відвідаємо деякі з фокус-міст та регіонів по нашому проекту регіонального розвитку, а саме Крим 20–21 травня та Свердловськ в Луганській області 28 травня. Також ми побуваємо в європейських селах на Херсонщині 22 травня і в Маріуполі 29 травня.

Європейський досвід розвитку регіонів в Україні

Інституції регіонального розвитку, передбачені законодавством багатьох європейських та світових держав, необхідні українським регіонам, у яких виникають труднощі з залученням інвестицій та міжнародної допомоги

Проєкт Євросоюзу «Підтримка сталого регіонального розвитку» – Support to Sustainable Regional Development (SSRD) розпочав роботу в Україні 2007 року і розрахований на три роки. Команда експертів, які працюють в рамках проекту, допомагає Україні започаткувати основи системи регіонального розвитку.

Перше завдання проекту – створення інституцій, які будуть займатися регіональним розвитком, друге – координація секторальних політик, щоб не виникало протиріч і конфліктів між окремими міністерствами та відомствами. Для того щоб ця координація в галузях і секторах була ефективною, потрібна чітка, узаконена система планування, щоб плани були скоординовані і узгоджені на всіх рівнях – державному, обласному та місцевому.

Донорам потрібні узаконені гарантії

В рамках проекту було проведено тотальний аналіз можливості України отримувати бюджетну допомогу від Європейського союзу. За словами керівника групи експертів проекту SSRD, радника з питань регіонального розвитку Тані Забуковець-Ковачич, лобіюючи підтримку цих проектів перед Євросоюзом, європейські експерти одержали підтвердження того, що значні кошти будуть направлені на бюджетну допомогу країні за умови, що в Україні на рівні держави буде офіційно створена система регіонального розвитку і прийнятий закон про регіональний розвиток, згідно з яким ця система функціонуватиме і використовуватиме надану допомогу. Євросоюз офіційно визначився з тим, що надасть Україні кошти європейських платників податків, призначені для розвитку українських регіонів, якщо система розподілу та використання цих коштів буде ефективною і прозорою для контролю.

Для того, щоб побудувати роботу з європейськими донорами на системній основі, щоб вони направляли інвестиції не лише у найбільш привабливі та доходні сфери, але й туди, де в цьому існують нагальні потреби України, необхідно внести зміни у всю систему роботи з розвитку українських регіонів, насамперед зацікавити владу обласного

Таня Забуковець-Ковачич, керівник групи експертів проекту SSRD: «Євросоюз і надалі надаватиме Україні кошти європейських платників податків, призначені для розвитку українських регіонів, але система розподілу та використання цих коштів має бути ефективною і прозорою для контролю».

чи муніципального рівня у відкритій та плідній співпраці. Тобто місцева влада теж має зробити крок назустріч своїм європейським партнерам.

Інвестування має бути прозорим

Досвід європейських країн вказує на те, що для того, щоб система регіонального розвитку запрацювала, в кожній області країни повинні бути створені спеціальні інституції, які в різних країнах називаються по-різному, але виконують близькі функції, визначені національним законодавством. Перш за все це агенції регіонального розвитку. Їхні головні завдання – розвиток даного регіону та координація галузевих політик на регіональному рівні. Покликання таких агенцій – стояти між державними структурами та органами місцевого самоврядування і регулювати відносини між муніципальними, обласними радами і адміністраціями, торгово-промисловими палатами, бізнесовими структурами та іншими учасниками проектів, спрямованими на розвиток регіону.

Ще одна інституція, яка є необхідною складовою європейської системи підтримки регіонів і створюється на підставі закону про

регіональний розвиток, – Фонд регіонального розвитку. До такого фонду спрямовуються певні відсотки від податків на доходи підприємств, кошти Євросоюзу та інших донорів, акумулюються надходження, направлені на регіональний розвиток, від міжнародних та вітчизняних інвесторів.

«Зусилля законодавчої та виконавчої влади в Україні мають бути спрямовані на створення системи, якій Євросоюз довірятиме свої гроші. А система узаконених інституцій зробить розвиток збалансованим, і не лише успішні регіони, але й аутсайтери зможуть конкурувати за ресурси Фонду регіонального розвитку, – підкреслює Таня Забуковець-Ковачич. – Такі інституції, перш за все, потрібні тим регіонам, яким досі не вдавалося ефективно співпрацювати з європейськими донорами, у яких виникають певні труднощі з залученням інвестицій та міжнародної допомоги. Вони зможуть виконувати всю необхідну роботу, завоювати довіру донорів і працюватимуть на користь кожному регіону і Україні в цілому. Досвід ЄС свідчить, що не є ефективним простий перерозподіл коштів між багатими і бідними регіонами. Гроші, відібрані у більш розвинених регіонів, не працюють на розвиток там, де немає належної інфраструктури використання цих коштів».

Кошти, виділені Україні Євросоюзом на 2011 рік, вже заплановані бюджетом ЄС, і тепер саме Україна та її уряд мають зробити зустрічний крок і довести, що вони хочуть допомогти регіонам стати більш перспективними. А отже сьогодні все залежить не стільки від Євросоюзу і проекту SSRD, скільки від дій уряду та Верховної Ради, спрямованих на те, щоб європейський досвід створення системи розвитку регіонів запровадити в життя в Україні.

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

В грудні 2009 року за підтримки Інституту громадянського суспільства та Фонду Чарльза Стюарта Мотта в Україні вийшов з друку збірник «Регіональна політика: правове регулювання. Світовий та український досвід». Його автори Василь Нуйбіда, Анатолій Ткачук і Таня Забуковець-Ковачич (Словенія) представили для ознайомлення українському читачеві низку нормативно-правових актів окремих європейських країн – Польщі, Угорщини, Республіки Словенії, Румунії, а також США і Канади, в яких сконцентровано досвід практичного впровадження політики регіонального розвитку в цих країнах, а також проект Закону України «Про засади державної регіональної політики», напрацьований міжвідомчою групою при Міністерстві регіонального розвитку та будівництва України із залученням українських та іноземних експертів за підтримки Інституту громадянського суспільства.

Проект Закону «Про засади де-

ржавної регіональної політики», зокрема, передбачає створення Державного фонду регіонального розвитку – звичного для європейських донорів інструменту для залучення коштів та фінансування проектів регіонального розвитку.

Стаття 21. Державний фонд регіонального розвитку

1. Для участі у фінансуванні міжрегіональних та регіональних програм (проектів) регіонального розвитку, що відповідають Державній стратегії регіонального розвитку та стратегіям розвитку регіонів і спрямовані на забезпечення ефективної реалізації державної регіональної політики, утворюється Державний фонд регіонального розвитку, який є складовою частиною спеціального фонду Державного бюджету України і має постійне багаторічне бюджетне призначення.

2. Ресурси Державного фонду регіонального розвитку формуються за рахунок:

1) п'яти відсотків від податку

на прибуток підприємств, за винятком підприємств комунальної власності, що надходять до Державного бюджету України;

2) коштів, що надійшли у рамках міжнародної допомоги та інших договорів;

3) благодійних внесків та добровільних пожертвувань юридичних та фізичних осіб, у тому числі іноземних об'єднань громадян, міжнародних організацій тощо;

4) коштів позик, що залучаються від іноземних держав та банків, міжнародних фінансових організацій та інших фінансових і кредитних установ;

5) коштів, повернутих до Державного фонду регіонального розвитку, та інших надходжень, отриманих в результаті функціонування Державного фонду регіонального розвитку;

6) ресурсів, отриманих з інших джерел, що не заборонені законодавством.

Сталий розвиток: гармонія, перевірена алгеброю

Михайло Згуровський: «Якщо країна має високий показник сталого розвитку, вона розвивається гармонійно – має розвинену економіку, захищену природу, високі якість життя та рівень безпеки громадян»

Розробка програм соціально-економічного розвитку регіонів з урахуванням індикаторів сталого розвитку має бути пріоритетним завданням для керівників окремих областей і країни в цілому, – переконаний ректор НТУУ «КПІ», науковий керівник Світового центру даних в Україні Михайло Згуровський

Сьогодні, коли весь світ намагається вирішити проблеми сталого розвитку, саме Україна передре в царині дослідження та виміру показників, за якими можна оцінювати і порівнювати ступінь наближення країн до ефективного і гармонійного розвитку економічної, екологічної та соціальної складових життя громадян. Про унікальність розробленого українськими науковцями інструменту дослідження розвитку регіонів та практичні аспекти його застосування наш кореспондент веде розмову з академіком НАН України, директором Інституту прикладного системного аналізу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Михайлом Згуровським.

• **Михайле Захаровичу, що таке сталий розвиток?**

Сталий розвиток – це системне узгодження економічного, екологічного і людського розвитку таким чином, щоб від одного покоління до іншого не знижувалися якість життя та безпека людей, не погіршувалися природні умови, а соціальний прогрес враховував потреби кожної людини.

Іншими словами, якщо країна має високий показник сталого розвитку, вона розвивається гармонійно, без перекосів у той чи інший бік

– має розвинену економіку, захищену природу, високі якість життя та рівень безпеки. А крім того, люди цієї країни мають впевненість у завтрашньому дні, в тому, що їхня країна розвиватиметься тривалий час, що їхні діти й онуки теж житимуть у достатку, дихатимуть чистим повітрям, питимуть чисту воду. Можна також говорити про сталий розвиток не лише країни в цілому, але й окремої області, міста, навіть окремого підприємства.

Найкраща десятка країн за сталим розвитком у 2009 році виглядає так: Швейцарія, Канада, Швеція, Норвегія, Фінляндія, Нова Зеландія, Австралія, Данія, Франція, Австрія. США – на 19 місці, Росія – на 48-му, Україна займає 69 місце.

• **Хто і що порівнює, коли мова йде про високі та низькі показники сталого розвитку?**

Ця робота здійснюється українським Інститутом прикладного системного аналізу НАН України та МОН України в рамках роботи Світового центру даних. Свого часу Міжнародна рада з науки – International Council of Scientific Unions (ICSU), яка працює під егідою ООН, створила інформаційну мережу з 53 таких центрів, щоб ефективніше вирішувати проблеми глобального характеру. Один з таких центрів розташований в Україні, в НТУУ «КПІ».

Український центр, крім кількох загальних напрямків, збирає, накопичує та аналізує дані з двох спеціальних дисциплін: геоінформатики і сталого розвитку. Щороку ми надаємо одержану інформацію ICSU і викладаємо її на нашому інтернет-порталі www.wdc.org.ua. Саме наш центр на основі даних, зібраних іншими спеціалізованими світовими центрами, розраховує індекси сталого розвитку за 65 індикаторами стану економіки, екології та людського життя в кожній країні світу.

На відміну від багатьох країн ЄС, в Україні показники сталого розвитку не є обов'язковими для звітності на рівні закону, але виміри науковців однозначно вказують на нагальні проблеми регіонів і шляхи їхнього подолання

Це величезне поле для аналізу та порівнянь усіх складових розвитку країни чи регіону. Для проведення усіх розрахунків у нас в НТУУ «КПІ» розташований найпотужніший в Україні суперкомп'ютер, який і дозволяє виконувати цей величезний обсяг обробки інформації. А вже потім цим унікальним найсучаснішим інформаційним продуктом, виробленим в Україні, користується увесь світ. На основі наших даних ICSU, ООН та інші міжнародні організації рекомендують урядам країн звернути увагу на ті чи інші напрямки розвитку чи загрози, які стоять перед їхніми державами.

До таких рекомендацій країни можуть прислуховуватись або ні, але цей величезний інструментарій у світі вже зроблений, і ним можуть користуватися всі країни без винятку.

• **Які індекси та індикатори є найважливішими для сталого розвитку країн і покращення життя людей?**

Показники економічного, екологічного і соціального вимірів сталого розвитку вибрані так, щоб охопити практично всі аспекти життя кожної країни і людей, які в ній живуть. Економічний вимір індексу сталого розвитку характеризується індексом конкурентоспроможності та індексом економічної свободи, який серед інших включає в себе індекс

свободи бізнесу, свободи торгівлі, фіскальну свободу, залежність економіки від уряду, право на приватну власність, свободу від корупції і таке інше. Тобто країна з високим рівнем корупції ніколи не матиме високого індексу економічної свободи, а отже в і економічному вимірі її рейтинг не буде високим.

Індекс екологічного виміру визначає здатність тієї чи іншої країни або області захищати своє довкілля як у теперішній період часу, так і в довгостроковій перспективі. Він формується з урахуванням санітарного стану навколишнього середовища і життєздатності екологічної системи, а також кількох десятків індикаторів середнього та нижчого рівня, серед яких забрудненість повітря, якість води, кількість води, утворення і використання відходів, участь в екологічних проектах та багато інших.

Індекс безпеки життя вимірюється за 10 показниками: енергетична безпека, природні катастрофи, глобальне потепління у викидах вуглекислого газу, обмежений доступ до питної води, нерівність між людьми, дитяча смертність, індекс чутливості до корупції, державна нестабільність, поширення глобальних хвороб і баланс між біологічною ємністю території (ліс, родюча земля, вода) та тим, що людина споживає.

Таким чином, коли ми говоримо про високий індекс сталого розвитку, наприклад, у Новій Зеландії, це означає, що ця невеличка країна досягла величезних успіхів у розвитку окремих галузей економіки, має високий рівень економічної свободи, конкурентоспроможності, доходів на душу населення, а також екологічно чисте довкілля, високий рівень освіти, охорони здоров'я та інших показників якості життя людей.

• Яке місце України в цій системі координат сталого розвитку?

У загальносвітовому рейтингу сталого розвитку за 2009 рік Україна посіла 69 місце з 94 країн, охоплених нашими вимірюваннями. Ми належимо до групи країн з середнім індексом сталого розвитку, але якщо придивитися уважніше до всього масиву вимірів, можна виявити дуже багато проблем і значний невикористаний потенціал для зростання.

Під час економічної кризи Україна за індексом сталого розвитку опустилася на 14 позицій, з 55 місця на 69-е – це найгірший показник спаду в світі. Водночас Росія піднялась з 56 місця на 48-е, Казахстан – з 79-го на 75-е.

За якістю життя людини ми опустилися з 66-го на 73-є місце; за складовою безпеки життя – з 50-го на 78-е.

Особливу тривогу викликають наша енергетична безпека, порушення балансу між біологічними властивостями землі і потребами людей, зростання корупції та нерівності між людьми.

Рейтинги сталого розвитку, оприлюднені на Інтернет порталі Світового центру даних в Україні www.wdc.org.ua, дають підстави Євросоюзу надавати допомогу найбільш відсталім регіонам України

• Чи вдалося вам на основі своїх досліджень одержати нові знання про розвиток українських областей, і яке практичне значення вони можуть мати для нашої країни?

Для нас несподіваними висновками було те, що, наприклад, Київська область опинилася на 24 місці. Область межує з Києвом, має багато промислових підприємств, одна з найбільших за площею, з прекрасними аграрними умовами. І водночас має дуже низькі виміри. Наприклад, за категорією «Регіональне екологічне керування» область перебуває на останній позиції. З одного боку, на те є об'єктивні причини: найбільші проблеми області пов'язані з радіаційною забрудненістю, великою кількістю екологічно небезпечних підприємств, забрудненістю

водних об'єктів нітратами. Взагалі в екології Київщини можна відзначити лише хороші показники забезпечення людей свіжою водою, а також позитивні тенденції у відновленні лісових насаджень. Більшість інших параметрів, які характеризують область, нижчі за середні по Україні, розвиток відбувається дуже нерівномірно. Наприклад, за показниками людського розвитку регіону область є одним із лідерів, але дуже відстає за показниками якості життя.

Прикро здивувала і Одеська область, яка посіла 23 місце. Це порти, великий притік товарів і продуктів через морські торговельні шляхи, об'єкти туризму, вищі учбові заклади. Але тут найгірші в Україні показники, пов'язані з атмосферним повітрям – високі значення викидів парникових газів та концентрації пилу, а також дуже низька якість води.

Так само низький індекс сталого розвитку Автономної Республіки Крим, що має розвинену систему оздоровчих закладів, Чорне море, туризм. Але і економіка, і екологія, і суспільні інститути тут найгірші. Звичайно, всі ці показники похідні від низького рівня управління, корупції, від політиків. Але результати вимірів мають змусити замислитися людей, котрі приймають рішення.

Невеликі Волинська, Чернігівська області навпаки виявилися в першій десятці областей з високим індексом сталого розвитку.

Це говорить про те, що розробка програм соціально-економічного

розвитку областей з урахуванням індикаторів сталого розвитку має бути пріоритетним завданням для керівників областей і країни в цілому. Ми, як науковці, можемо підказати їм, які параметри є критичними для виправлення ситуації, але управління – це вже справа політиків і керівників областей.

Сьогодні спеціальна комісія Верховної Ради займається розробкою проекту закону України про сталий розвиток. Ця комісія вже підготувала проект закону, в якому вперше закладений механізм одержання та використання індикаторів та індексів сталого розвитку.

На сьогодні ми вже співпрацюємо з Тернопільською, Одеською областями. З Автономною Республікою Крим та містом Севастополь підписані угоди про нашу участь у розробці планів соціально-економічного розвитку. Навколо нас почали гуртуватися великі підприємства приватного бізнесу. Це дає надію, що і на рівні держави ми невдовзі отримаємо підтримку. Але тільки після прийняття Верховною Радою нового закону про сталий розвиток можна буде говорити про принципові зміни ситуації на краще.

Україна має великий людський потенціал, у нас сприятливі геополітичні умови, географічне положення як транзитної країни і багато інших показників. Тому Україні важливо якнайшвидше подолати проблеми сьогодення і перейти до сталого, досить потужного розвитку, для чого є всі передумови.

РЕЙТИНГ РЕГІОНІВ ЗА ВИМІРАМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Наприкінці 2009 року Інститут прикладного системного аналізу Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» під науковим керівництвом академіка НАН України, доктора технічних наук Михайла Згуровського в рамках діяльності під егідою Міжнародної ради з науки та Світового Центру Даних в Україні підготував двотомне видання наукового аналітичного огляду «Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контекст». Друга частина цієї праці – «Україна в індикаторах сталого розвитку» присвячена аналізу цих показників в Автономній Республіці Крим, окремих областях України та містах Київ і Севастополь.

ІНДЕКСИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ЗА 2006 РІК

Регіон	Рейтинг	I _{SD} 2006	Ступінь гармонізації G	Індекси			
				I _{ec}	I _e	I _s	
Надвисокий							
Київ	НВ	1	0,643	0,884	0,737	0,570	0,609
Дуже високий							
Харківська обл.	ХА	2	0,583	0,748	0,478	0,762	0,457
Дніпропетровська обл.	ДП	3	0,575	0,826	0,559	0,687	0,454
Львівська обл.	ЛВ	4	0,556	0,713	0,369	0,733	0,504
Високий							
Донецька обл.	ДН	5	0,548	0,802	0,620	0,602	0,393
Запорізька обл.	ЗП	6	0,546	0,833	0,478	0,662	0,478
Полтавська обл.	ПЛ	7	0,543	0,701	0,368	0,731	0,465
Закарпатська обл.	ЗК	8	0,534	0,589	0,266	0,762	0,452
Волинська обл.	ВЛ	9	0,523	0,595	0,265	0,744	0,446
Чернігівська обл.	ЧР	10	0,522	0,639	0,300	0,726	0,447
Середній							
Рівненська обл.	РВ	11	0,513	0,632	0,269	0,701	0,475
Миколаївська обл.	МК	12	0,507	0,635	0,307	0,715	0,408
Луганська обл.	ЛГ	13	0,504	0,731	0,427	0,665	0,370
Тернопільська обл.	ТР	14	0,504	0,619	0,258	0,697	0,457
Вінницька обл.	ВН	15	0,501	0,690	0,319	0,673	0,446
Хмельницька обл.	ХМ	16	0,498	0,657	0,285	0,676	0,453
Низький							
м. Севастополь	СВ	17	0,491	0,612	0,245	0,680	0,447
Івано-Франківська обл.	ІФ	18	0,490	0,683	0,283	0,641	0,479
Чернаська обл.	ЧК	19	0,483	0,693	0,303	0,644	0,441
Чернівецька обл.	ЧН	20	0,482	0,638	0,253	0,653	0,455
Житомирська обл.	ЖТ	21	0,480	0,658	0,287	0,659	0,418
Херсонська обл.	ХР	22	0,480	0,668	0,278	0,644	0,446
Одеська обл.	ОД	23	0,477	0,864	0,417	0,559	0,442
Дуже низький							
Київська обл.	КО	24	0,467	0,818	0,358	0,555	0,466
Сумська обл.	СМ	25	0,465	0,751	0,312	0,580	0,465
Ніровоградська обл.	НР	26	0,465	0,651	0,294	0,649	0,374
АР Крим	АР	27	0,438	0,795	0,340	0,544	0,405
Середнє значення по країні			0,512	0,708	0,358	0,663	0,450

В таблиці представлені:

I_{sd} - індекс сталого розвитку, I_{ec} - індекс економічного виміру, I_e - індекс екологічного виміру та I_s - індекс соціального виміру

Українка – місто-модель для поширення досвіду Євросоюзу

Директор проекту ЄС Валентина Полтавець, мер міста України Павло Козирев (в центрі) та Голова Представництва ЄС в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра (праворуч) під час презентації проекту Євросоюзу

18 березня 2010 року у місті Українка відбулося відкриття міжнародного проекту Європейського союзу «Сталий міський розвиток» в рамках програми «Співпраця і діалог в сфері міського розвитку» (CIUDAD)

Мета проекту – сприяння сталому місцевому розвитку малих міст Білорусі, Грузії та України задля підвищення їхньої конкурентоспроможності за допомогою польського і українського досвіду у сфері стратегічного планування.

Упродовж трьох років учасники проекту візьмуть участь у навчальних семінарах, ознайомляться із принципами належного врядування (good governance), на основі яких працюють муніципалітети розвинених європейських міст, та з європейською практикою запровадження стратегічного планування, розробленою в рамках проекту «Прозора Польща». Крім того будуть проведені тренінги для представників місцевих громадських організацій і розроблені механізми партнерства влади та громадськості на місцях.

Партнерами проекту виступають: Асоціація малих міст Украї-

ни, Люблінський регіональний центр Фондації з підтримки місцевої демократії (Польща), Виконавчий комітет Новолукомльської міської ради (Білорусь), Молодіжно-студентська рада (Грузія), Творчий центр ТЦК (Україна).

За словами мера міста України Павла Козирева, цей проект розширює і підсилює діючий проект «Українка – місто-модель самоврядування малих міст». Своєю постановою від 24 червня 2009 року Кабінет Міністрів України підтримав пропозицію Асоціації міст України та громад і Української міської ради щодо реалізації у місті Українка Обухівського району Київської області проекту «Місто-модель місцевого самоврядування» та доручив Міністерству юстиції, Міністерству регіонального розвитку та будівництва разом з Асоціацією міст України та громад розглянути та передати на розгляд Верховної Ради України

Результатами проекту, CIUDAD, спрямованого на передачу європейського досвіду стратегічного планування розвитку і ефективного управління на прикладі міста України, скористаються ще чотири міста України, а також міста Озургеті в Грузії і Новолукомль у Білорусі

законопроект про особливості здійснення місцевого самоврядування на території Української міської ради.

«Унікальність нового проекту CIUDAD, – розповідає Павло Козирев, – полягає в тому, що вперше в Україні мале місто стало партнером Європейського союзу – досі така робота велася на державному рівні або на рівні великих міст. І ми раді, що в ряду таких міст як Барселона і Париж, Черкаси і Львів ми стали партнерами Євросоюзу як місто. Я переконаний, що позитивний досвід впровадження цього проекту дозволить малим містам нашої країни стати потужними партнерами Євросоюзу у наближенні до європейських стандартів нашого життя на рівні громад».

Трирічний бюджет проекту складає близько 650 тисяч євро. Ним передбачено фінансування проектів тих громад, які будуть залучені до формування

стратегічних планів розвитку своїх міст. Це і є фундаментальною метою проекту – підтримка ініціативи громад в рамках невеликих грантів по 5–7 тисяч євро, а також проведення навчання активів таких громад для успішної роботи по залученню інвестицій та реалізації власних проєктів.

Місцеві органи влади здатні підвищити якість життя громад

У своєму виступі під час відкриття проєкту Голова Представництва ЄС в Україні Посол Жозе Мануел Пінту Тейшейра зокрема зазначив: «Проєкт сталого міського розвитку, який ми започатковуємо сьогодні, – це один з поміж 21 проєкту, які реалізуються в сусідніх з Євросоюзом країнах. На участь у цій програмі було подано 164 заявки, з яких незалежна комісія відібрала два проєкти, що будуть впроваджуватися українськими містами Українкою і Львів. Також ще чотири українських міста – Севастополь, Київ, Луцьк та Кам'янець-Подільський – разом з іншими партнерами беруть участь в проєктах CIUDAD.

Наша програма поширюється на Україну, Грузію і Білорусь. Ці три країни можуть одержати хороший ефект від модернізації та посилення органів регіональної та місцевої влади, оскільки це дуже важливі, нагальні питання.

Сьогодні існує дуже багато адміністративних перешкод на шляху вирішення проблем сталого місцевого розвитку. Місцева влада часто не може самостійно владнати багато проблем, оскільки вона залежна від рішень, які приймаються на регіональному та центральному рівнях. Однак у часи стрімких економічних змін і глобалізації необхідно, щоб місцеві органи влади не втрачали часу, очікуючи на прийняття рішень нагорі. Місцеві політики мають самі бути активними і розпочати процес модернізації. Тому мені надзвичайно приємно, що Українкою та її партнери використовують саме такий підхід.

Чотири проєкти CIUDAD, в яких бере участь Українкою, є додатковими до інших проєктів і програм Європейського союзу, спрямованих на вирівнювання регіонального дисбалансу та на покращення місцевих умов для розвитку. Виконавчий комітет місцевої ради міста Українкою продемонстрував твердий намір внести реформування в систему комунальних послуг свого міста. А завдяки проєкту CIUDAD чотири інших міста Українкою, а також міста Озургеті в Грузії і Новолу-

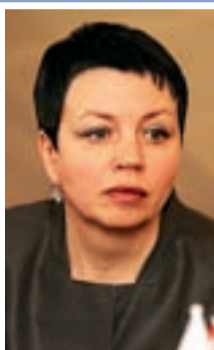
комль у Білорусі зможуть скористатися позитивним досвідом цього проєкту.

Основний підхід, який застосовується у цій програмі, – це ініціативи знизу, які є додатковими до тих програм, які вже виконує Європейський союз у Східній Європі.

Я думаю, що спільні зусилля усіх

партнерів, залучених до реалізації цього проєкту, сприятимуть не лише його успішному впровадженню, а й покращенню нашого майбутнього проведення реформ, а також забезпеченню кращого рівня послуг для громадян», – зазначив Голова Представництва ЄС в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра.

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Наталія Гмурковська, Люблінський регіональний центр Фондації з підтримки місцевої демократії, Польща: – Вже понад десять років наша фундація

передає свій досвід розвитку самоврядування країнам Східної Європи. І я пишу про це тим, що ми ділимося досвідом не лише з громадськими організаціями Польщі, але й з іншими країнами. Впевнена, що на прикладі Українкою українські, білоруські і грузинські міста переконуються в тому, що впровадити у себе вдома європейські механізми самоврядування цілком реально. Сподіваюсь, що передача наших найкращих напрацювань у галузі економічного розвитку та загальнопольської програми «Прозора Польща», яку ми впроваджуємо, викличе зацікавленість наших партнерів, а це зробить проєкт ще успішнішим і дозволить ширше впроваджувати ефективні механізми розвитку малих міст і місцевих громад.

Кахабер Ломадзе, виконавчий директор Студентської молодіжної ради, Грузія: – Від розвитку місцевого самоуправління, від активності самих міст

та їхніх громад залежить сила наших держав. Якщо сильними будуть наші міста і громади, сильними будуть і наші держави. Для мене дуже важливе те, що до виконання проєкту стратегічного планування розвитку будуть залучені жителі наших міст, котрі зможуть спільними зусиллями наповнити ці проєкти реальним змістом, який відповідатиме потребам людей. А згодом ті громадяни і неурядові громадські організації, які братимуть участь у стратегічному плануванні, будуть залучені також до реалізації цих планів. Я сподіваюсь, що виконання цього проєкту зробить наші громадські організації, наше громадянське суспільство більш умілими і впевненими в своїх силах.

Валентина Полтавець, директор проєкту, Українкою: – Нашим проєктом передбачена велика тренінгова програма. В кожному місті будуть сформовані робочі

групи і комітети, які одержать ґрунтовні знання та практичні навички зі стратегічного планування з залученням громадян до участі в цьому процесі. Ми маємо на меті, щоб всі групи населення відчували свою причетність до планування майбутнього свого міста, щоб вони включили в цей документ свої потреби і побажання. Нам необхідно не просто одержати якісний план, а й залучити до участі в його розробці та виконанні громадські організації, лідерів місцевих громад. Важливе місце в цьому проєкті буде займати програма грантів для місцевих громад щодо підтримки їхніх ідей та участі в плануванні. За цією програмою буде профінансовано до 20 таких міні-проєктів.

Але, звичайно, головним результатом мають бути якісні проєкти стратегічного розвитку шести міст – учасників проєкту. Всі ці проєкти будуть перекладені англійською мовою і розміщені в Інтернеті для залучення інвесторів до їхнього виконання.

Тетяна Милешко, депутат Новолюбомльської міської ради, Білорусь: – Наше місто далеко від інших великих міст. Фінансові потоки проходять

повз нас, і молоді у місті немає чим зайнятися. Тому ми хочемо створити альтернативу для молодих людей, аби вони нікуди не їхали, а залишалися в рідному місті. Участь у цьому проєкті дозволить нашим країнам краще розуміти одна одну, нашим містам – квітнути, а тим людям, що безпосередньо братимуть участь у проєкті, знайти нових партнерів і друзів. Особливо хочю подякувати українській стороні проєкту за підтримку і допомогу в його підготовці в нашому місті.

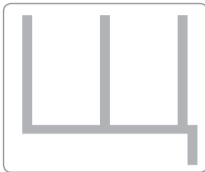
За словами виконавчого директора Творчого центру ТЦК Володимира Купрія, унікальність проєкту полягає в тому, що він реалізується в партнерстві не тільки між органами місцевого самоврядування різних країн, але й між органами влади і неурядовими громадськими організаціями. Подібна кооперація між владою та громадянським суспільством закладає хороші підвалини для системних інституційних змін. «У свою чергу, наша організація, яка має досвід роботи в проєктах різного рівня – від областей до сільських громад, – відповідатиме у проєкті за навчання. І ми докладемо всіх зусиль, щоб міста-учасники проєкту стали більш конкурентоздатними, а досвід, набутий під час виконання проєкту, якнайширше розповсюдився малими містами Українкою, Білорусі та Грузії», – запевнив присутніх Володимир Купрій

– До сьогодні було багато зусиль донорів упорядкувати українські міста через подібні проєкти, – розповідає Олена Ганцяк-Касків, директор Українського центру сприяння іноземному інвестуванню. – Але ті ресурси, які вкладаються, і результати на виході – не співмірні. Однак у випадку з Українкою все навпаки. Це той партнер, який сам формував свою пропозицію, перемагав у конкурсах проєктів і тепер має намір ефективно використати цю допомогу. В цьому випадку результат буде.

Саме на результат налаштовані ініціатори виконавці проєкту CIUDAD.

– Ми відкриті для участі в проєкті всіх малих міст Українкою, розповідає, керівник проєкту «Сталий місцевий розвиток» Валентина Полтавець, – невдовзі буде оголошено конкурс, за результатами якого буде відібрано чотири українських міста для участі в проєкті. Міжнародні семінари і навчання представників мерій шести міст буде проходити в Українці. Учасники проєкту відвідають також декілька польських міст, які мають досвід і стратегічного планування, і шести принципів ефективного керування, щоб переконати представників міст-учасників, що управління сталим розвитком малих міст – це не просто мода на сучасне управління технологіями, а насправді ефективний механізм покращення надання послуг для мешканців наших міст.

Але, звичайно, головним документом проєкту будуть шість якісних проєктів стратегічного розвитку шести міст – учасників проєкту. Всі ці проєкти будуть перекладені англійською мовою і розміщені в Інтернеті для залучення інвесторів до їхнього виконання.

е восени 2006 року Євросоюз на конкурсній основі вибрав чотири невеликих українських міста, в яких до жовтня поточного року буде повністю реалізована програма «Сталий місцевий розвиток в Україні». Головною метою проекту стало підвищення якості та доступності найнеобхідніших комунальних послуг, навчання місцевих органів влади ефективно розв'язанню проблем у цій галузі, а також допомога українському урядові у розробці загальнодержавної стратегії розвитку ЖКГ.

Учасниками проекту стали міста Прилуки, Ізюм, Ромни та Свердловськ (Луганська обл.). Одним з критеріїв відбору було те, що міста на той час вже мали досвід успішної співпраці з європейськими структурами.

Всі чотири проекти були з самого початку розраховані на коротко- і середньострокову перспективу. «Якщо ми постійно працюватимемо з одними й тими самими регіонами, вони стануть залежними від нашої допомоги», – пояснив позицію Євросоюзу голова Представництва ЄС в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра. Але особливою родзинкою проекту стала навіть не технічна чи фінансова допомога, а навчання місцевої влади самостійно розв'язувати подібні проблеми. В країнах Європи широко застосовується принцип: всі питання, які можуть бути вирішені на регіональному рівні, не повинні виноситися на рівень центральної влади.

Час минає. Що зроблено?

Проект «Сталий місцевий розвиток в Україні», виконавцем якого виступив консорціум на чолі з французькою компанією Sogreah Consultants, а її партнером – Міністерство економіки, а згодом Міністерство регіонального розвитку та будівництва України, став справжнім навчальним полігоном для місцевих влад.

Весь комплекс консультативних послуг разом із заміною інфраструктури, закупівлею обладнання, починаючи від сучасних машин для вивезення сміття та епідеміологічної лабораторії і закінчуючи комп'ютеризацією муніципальних служб та системами картографування, обійшовся в 15,5 млн. євро.

Проект, реалізований в чотирьох українських містах, є не просто привабливим зразком інфраструктурних і організаційних перетворень, але й прикладом успішної взаємодії місцевої влади із мешканцями міст, із міжнародними організаціями, із українським урядом. На думку організаторів та учасників проекту, успішний досвід має стати взірцем для наслідування іншими містами і привабити інвесторів до участі в одній з найбільш масштабних українських реформ – проекті сталого

Допомога ЄС у модернізації сфери водопостачання включає створення лабораторій для контролю якості питної води

Проект «Сталий місцевий розвиток в Україні»: хороший початок великої справи

Завдяки підтримці ЄС в містах – учасниках проекту комунальні послуги стали доступнішими, а господарники навчилися ефективно розв'язувати свої нелегкі завдання

місцевого розвитку кожного регіону і населеного пункту.

Ізюм: співпрацю з Євросоюзом буде продовжено

До початку проекту місто Ізюм та Ізюмський район опинилися в надзвичайно складній ситуації. Вкрай необхідна модернізація водонасосної станції, яка не ремонтувалася з 1975 року, ускладнилася через те, що наявна інфраструктура застаріла не лише фізично, а й морально. Виявилось, що запчастини до насосів, які працювали в місті й районі, більше не виробляються. Крім того, настав час закуповувати нові котли для «Ізюмських теплових мереж». Відтак в межах програми ЄС з самого початку планувалося розв'язати найбільш складні технологічні проблеми міста й району.

Мер міста Олександр Божков впевнений, що фінансова допомога і реформаторський досвід Євросоюзу стали порятунком для міста, адже на момент початку проекту Ізюм переживав важкі часи: три підприємства союзного значення, які колись вклали кошти в міську інфраструктуру, практично припинили роботу.

Всі ці та багато інших проблем вдалося розв'язати завдяки проекту «Сталий місцевий розвиток в Україні». Місто і район отримали близько 500 сучасних контейнерів для збирання сміття і дві нові вантажні машини – сміттєвози «Рено». Раніше було придбано два екскаватори, вакуумну машину, кран, бульдозер, вантажівку-самоскид, компактор відходів та іншу техніку й обладнання. Окрім того, в межах проекту було встановлено 38 комп'ютерів, 10 сканерів і 10 принтерів, обладнання геоінформаційної системи та інформаційної системи управління документообігом.

Допомога ЄС не обмежилася тільки модернізацією сфери водопостачання, водовідведення, центрального опалення, утилізації твердих відходів. Окрім необхідного обладнання, буда закуплена сучасна лабораторія для контролю за довкіллям, вартість якої перевищує мільйон гривень. Головне ж – міська влада здобула досвід розв'язання подібних проблем і невдовзі, за словами мера Олександра Божкова, вже сама вклала в районну санепідемстанцію 100 тисяч гривень.

Хоча проект в галузі ЖКГ вже завершується, місцева громада вирішила продовжити співпрацю з ЄС за іншими напрямками. Зокрема, окремим відгалуженням проекту «Сталий місцевий розвиток в Україні» стала презентована наприкінці лютого цього року програма з розвитку туризму. Йдеться про європейський досвід визначення туристичного потенціалу регіонів, розбудову туристичної інфраструктури, спорудження нових туристичних об'єктів, інвестиційні проекти у цій галузі. Такий напрямок дозво-

лить місцевій владі заробити кошти на подальшу модернізацію міського господарства.

Прилуки: наступ звалищ зупинено

Окрім модернізації водопровідного господарства, місто отримало техніку та унікальне обладнання – зокрема призначене для самоконтролю якості води. За словами директора «Прилукитепловодопостачання» Володимира Назіма, проект дозволив придбати не тільки нові насоси, труби, колісний екскаватор, вакуумну машину, кран, але й автоматизовану систему контролю та збору інформації SCADA, аналогів якій немає в Україні. Система надає повну інформацію про стан роботи свердловин, зокрема про тиск у водопровідній мережі та підйом води зі свердловини, що дозволило суттєво зменшити споживання електроенергії і миттєво реагувати при виникненні аварійних ситуацій.

Прилуцькі тепловики отримали п'ять газових котлів, ізоляційні матеріали для внутрішніх мереж та комп'ютерне устаткування. Комунальні підприємства можуть похвалитися вантажівкою-самоскидом і багатоцільовою вантажівкою, чотирма машинами для збору відходів, а також 400 новими контейнерами для твердих побутових відходів. Місто стало значно чистішим, визнають мешканці.

У місцевій владі з'явилася можливість контролювати екологічну ситуацію, адже для міської санітарно-епідеміологічної станції було закуплене лабораторне обладнання – газовий хроматограф з мас-спектрометром, спектрофотометр, аналітичні ваги, центрифуга. Всі ці прилади зі складними назвами дозволяють робити хімічні аналізи, які досі були неможливими.

Проект дозволив також розв'язати проблеми переробки сміття: для роботи на полігоні були закуплені каток – компактор відходів, екскаватор, статичні мостові ваги, легковий фургон та заправна станція. Серед названого обладнання особливої уваги заслуговує використання в роботі сучасного компактора, що принципово змінив технологію утилізації. Як зазначив міський голова Прилук Юрій Беркут, техніку, яку надав Європейський союз, місто власним коштом змогло б купити не раніше як за 30–40 років, а проблему сміття в місті треба було розв'язувати негайно. Він особливо відзначає отриманий від європейців досвід і новітню техніку, які дозволяють по-новому утилізувати відходи. «Тепер вдасться продовжити експлуатацію полігону на 8–10 років. Коли б не проект ЄС, то вже наступного року міське сміттєзвалище вичерпало б свої можливості, адже діє воно з 1986 року. А іншого полігону у нас немає. Тож матимемо час для розв'язання проблеми», – пояснив Беркут. Він підкреслив,

що проект «Сталий місцевий розвиток в Україні» не просто розв'язав нагальні проблеми міста, а навчив міську владу новим підходам, більшій самостійності і відповідальності у вирішенні таких питань.

Ромни: в школах стало тепліше

Місто приєдналося до проекту на початку 2008 року. Цьому передував процес підготовки стратегії, який проводився експертами проекту «Сталий територіальний розвиток в Україні» та включав в себе проведення SWOT-аналізу (оцінки слабких і сильних сторін, можливостей і ризиків проекту), опитування думки підприємців, складання проектних листів. В результаті проведених досліджень

Котки-компактори, закуплені ЄС для чотирьох українських міст, хочуть мати місцеві влади в багатьох регіонах країни

було визначено три критичних для міста питання: розвиток малого та середнього підприємництва та сільського господарства; розвиток комунальної інфраструктури; залучення інвестицій.

Проект, як і в інших містах, направлений на модернізацію інфраструктури комунального обслуговування, на покращення планування, створення нових структур в виконавчому комітеті та напрацювання управлінських методів для забезпечення ефективності надання комунальних послуг та соціально-економічного розвитку. В Ромнах було створено експертний комітет, який контролює реалізацію проекту.

Протягом усього терміну реалізації проекту було виконано ряд важливих завдань. Зокрема, в кінці минулого року місто отримало три вантажівки, 200 контейнерів, три котли на твердому паливі. Один з котлів вже встановлений в одній з роменських шкіл, що значно покращило умови навчання школярів. Велика перевага нових котлів в їх економічному споживанні електроенергії. Не тільки в Ромнах, а й в усьому районі з'явилися контейнери для роздільного збирання сміття, було вдосконалено механізм управ-

ління на місцевому рівні, зокрема введено автоматизовану систему роботи з документами.

Свердловськ повірив у європейську перспективу

Особливістю спільної роботи Свердловської територіальної громади з європейською делегацією по програмі TACIS «Сталий територіальний розвиток в Україні» стало те, що програма передбачає цільове фінансування робіт за трьома напрямками – допомога у вирішенні питань водопостачання, вивозу побутових відходів і теплопостачання. На підставі вивчення потреб міста

допомога Свердловську почалася з надання польськими постачальниками техніки для підприємств «Луганськвода», «Свердловськтеплопостачання» і для підприємств з вивезення та утилізації сміття.

– Вісім місяців ми працювали з експертами Євросоюзу, надавали їм необхідну документацію, знайомилися з планами роботи та інвестиційними проектами, щоб місто могло взяти участь у реалізації проекту. 12 мільйонів євро для чотирьох міст-переможців були дуже привабливою перспективою, і ми активно включилися в роботу, – розповідає заступник міського голови з питань житлово-комунального господарства Микола Бичков.

Тепер Свердловськ, як і інші учасники проекту, має нові машини для підприємств теплопостачання і водоканалу. Окремою гордістю міської громади стали техніка й обладнання для збору, транспортування та розміщення на полігоні твердих побутових відходів: вантажівка-самоскид, п'ять вантажівок для збору відходів, 850 контейнерів, а також обладнання для роботи на полігоні (каток – компактор відходів, екскаватор, статичні мостові ваги, легковий фургон та заправна станція). Було закуплене також лабораторне обладнання для самоконтролю якості води, вантажівка – цистерна для транспортування води, два екскаватори, вакуумна машина, кран, машина для промивки каналізаційних мереж, система контролю та збору інформації SCADA і комп'ютерна техніка для муніципальних служб.

Міська влада стверджує, що «подарунками» співпраця з Європейською комісією і TACIS не обмежується. Зараз розробляються різні напрямки роботи, спрямовані на сталий розвиток міста. Скажімо, тут розробляються проекти майбутніх фондів регіонального розвитку. Одним з них став проект енергозбереження в бюджетній сфері, реалізація якого вже почалася. Йдеться про модернізацію муніципальних будівель Свердловська – 13 лікарень, шість шкіл, сім дитсадків. Заплановані роботи включають зовнішню термоізоляцію будинків, заміну вікон та дверей, ремонт дахів і систем опалення, установку систем пожежної сигналізації, заміну близько 3,3 км трубопроводів теплопостачання, установку систем гарячого водопостачання в двох лікарнях.

Мер міста Олександр Шмальц, коментуючи перші результати співпраці з ЄС і плани на майбутнє, відзначив: «Такої колосальної допомоги ми ще ніколи й ні від кого не отримували». Він переконаний, що підтримка західних експертів надихнула і міську владу, і місцеву громаду на спільну роботу для покращення життя в місті: «Незабаром матимемо європейське містечко, де мешкає 113 тисяч щасливих жителів».

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Олександр Шмальц, мер міста Свердловська: «Такої колосальної допомоги для покращення життя в місті ми ще ніколи не отримували. Незабаром

матимемо європейське містечко, де мешкає 113 тисяч щасливих жителів»

Олександр Божков, мер міста Ізюм: «Завдяки допомозі ЄС маємо сучасну лабораторію для контролю за довкіллям вартістю понад 1 млн. грн. Захоплені

цією ідеєю й самі вклали в районну санепідемстанцію 100 тисяч гривень»

Об'єднання громадян змінюють життя на краще

Європейський союз вважає спільний проект ЄС і ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» успішним і зобов'язується продовжити його в 2011 році

На міжрегіональній конференції «Ініціатива громад у дії: місцевий розвиток за сприяння ЄС та ПРООН», яка пройшла 18–19 березня 2010 року в Запоріжжі, були проаналізовані проміжні підсумки діяльності в Україні спільного проекту Європейського союзу і Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Люди мають вірити в свої сили

Представники п'яти сільських громадських організацій із Дніпропетровської, Запорізької, Луганської, Миколаївської та Харківської областей презентували в Запоріжжі результати впровадження своїх ініціатив з покращення умов проживання на селі, які стали можливими завдяки фінансовій підтримці ЄС та ПРООН.

Починаючи з грудня 2007 року проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» працює з понад 1000 місцевих громад по всій Україні. В своїй більшості мікропроекти спрямовані на реконструкцію систем забезпечення водою, газифікацію, покращення довкілля, придбання шкільних автобусів, заміну старих вікон у школах і дитячих садках тощо. Проект триватиме до лютого 2011 року. Ініціатива фінансується Європейським Союзом в рамках програми технічної допомоги ЄС та співфінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за підтримки уряду України та у партнерстві з місцевими органами влади і самоврядування. Бюджет проекту становить 13,3 млн., з яких 90% складає внесок ЄС, 10% – внесок ПРООН.

Малі проекти з великим майбутнім

Доробок Запорізької області в проекті ЄС учасникам та гостям конференції було продемонстровано на прикладах декількох інфраструктурних мікропроектів, які впроваджуються в регіоні. Серед них проект громади села Владівка, де запроваджено енергозберігаючі технології в дитсадку «Вербиченька» – замінено 40 вікон та 6 дверей. В селі Підгірне Новомиколаївського району об'єднання гро-

мадян «Відродження» отримало від проекту два перших транші (на суму 70 тис. 175 грн.) на реконструкцію загальноосвітньої школи – на ці кошти було закуплено та встановлено пластикові вікна.

В регіоні спільний проект при підтримці ОДА і облради реалізується

з березня 2008 року на території 40 сілрад і 8 районів. Загальний кошторис 40 мікропроектів в області складає понад 5 млн. грн., половину цієї суми виділено Європейським Союзом. Інша частина коштів надходить з обласного та районних бюджетів, сільських рад та самих громадян.

возу сміття з приватного сектору.

У Миколаївській області проект надав допомогу Асоціації об'єднаних співвласників багатоквартирних будинків «Вогник-2» села Мартинівське Вознесенського району. Спільними зусиллями громади, місцевої влади та за фінансової підтримки ЄС

Представник ЄС Клаудія Фішер (ліворуч) і директор ПРООН в Україні Рікарда Рігер впевнені, що фінансування проекту Євросоюзу ЄСВ має бути продовженим

Клаудія Фішер, керівник відділу програм допомоги ЄС в Україні:

У Євросоюзі вважають проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» настільки успішним, що беруть на себе зобов'язання продовжити його і надалі. На ці потреби ЄС має намір виділити у 2011 році ще 17 млн. євро

Досвід сільських громад Дніпропетровської області представили активісти Привовчанської сільської громади, які створили благодійну організацію «Добробут». Проект профінансував для «Добробуту» 50% вартості мікропроектів (68 тис. 415 грн.) для заміни вікон і дверей у дитячому садку «Ромашка», який побудований в 1972 р. і розрахований на 120 малюків. Наразі кошти перераховані повністю і роботи завершено.

Про результати допомоги ЄС і ПРООН в Харківській області розповіли представники громадської організації «Муніципальне агентство економічного розвитку Сахновщини», яке засноване у селищі Сахновщина в 2004 році. Їхній мікропроект «Створення місць для збору побутових відходів в смт Сахновщина» допоміг дев'ятитисячному населеному пункту вирішити питання збору та ви-

і ПРООН на території колишнього військового містечка було відремонтовано внутрішні водопровідні та каналізаційні мережі п'ятиповерхових будинків №27 та №28.

Сила громад у співпраці з владою

У своєму виступі перед учасниками конференції керівник відділу програм допомоги Представництва ЄС в Україні Клаудія Фішер заявила: «Орієнтація на місцеві громади спонукає українські громадські організації для вирішення проблем на місцях. Проект допомагає громадам впливати на ухвалення важливих рішень на їхніх територіях, а також підштовхує людей до підтримки позитивних змін. Цей підхід є дуже важливим для Європейського Союзу, що підтверджено значним внеском у розмірі 12 млн. євро в цей проект.

Директор ПРООН в Україні Рікарда Рігер підкреслила: «Досвід проекту демонструє, що мешканці спільно з місцевою владою дбають про свій розвиток, використовують власні ресурси та слідуєть за визначеним планом дій для забезпечення свого процвітання». Як повідомила Рікарда Рігер, під час реалізації наступного етапу програми пріоритетними вважаються мікропроекти, спрямовані на підвищення енергоефективності на селі, на що, зокрема, планується виділити 5 млн. євро.

За словами координатора проекту у Запоріжжі Ірини Гребенюк, велику підтримку в реалізації громадських ініціатив відіграє допомога районної влади. Зокрема у 2009 році в Чернігівському районі було створено Форум місцевого розвитку, до складу якого увійшли представники ор-

зом з групою журналістів відвідала село Владівка Чернігівського району Запорізької області, де ознайомилися з результатами впровадження мікропроекту з енергозбереження в дитячому садочку «Вербиченька».

Відвідини дитячого садка перетворилося у невеличке свято і для дітей, і для їхніх батьків, яким і насправді було чим пишатися. Адже хоч проект і невеликий за обсягом, але міська громада, виконуючи його, набула досвіду самоорганізації, відчула силу колективних дій.

«Перші загальні збори громади відбулися в листопаді 2008 року, – розповідає член активу ГО «Владівське об'єднання громадян» Оксана Сенча, – саме тоді і була створена наша громадська організація. На других зборах

дою розпочали втілювати в життя свою ініціативу.

Бюджет проекту складався із внесків усіх його партнерів: проект ЄС/ПРООН виділив 51 тис. грн.; ГО «Владівське об'єднання громадян» – 10 тис. грн., обласний бюджет – 7 тис. грн., районний бюджет – 30 тис. грн., сільська рада – 7 тис. грн. Потім під пильним оком тендерного комітету відбувся тендер за право ремонтувати дитячий садок. Його виграв приватний підприємець з Токмаку Савченко В.І.

Проект був затверджений 13 липня. А у вересні, зібравши всі необхідні документи, ГО «Владівське об'єднання громадян» і сільська Рада підписали окремі угоди з ПРООН.

20 вересня 2009 року розпочалися підготовчі роботи, а вже

Рікарда Рігер, директор ПРООН в Україні:

Проект СВА сприяє зміцненню демократичної підзвітності. Місцеві керівники несуть відповідальність за свої обіцянки перед народом. Водночас громадяни, можуть краще оцінити якості вмілого керівника, що допомагає їм під час демократичного виборчого процесу

Нові вікна, встановлені завдяки проекту СВА ЄС/ПРООН, дали змогу і дорослим, і дітям села Владівки побачити, як можна змінити своє життя на краще

Економіст Оксана Сенча (праворуч) і завідувача дитячим садком «Вербиченька» Лідія Юренко на засіданні активу

ганів виконавчої влади та місцевого самоврядування, представники новостворених громадських об'єднань та підрядних організацій. На засіданнях форуму обговорюються етапи реалізації кожного проекту, плани робіт по кожному об'єкті. Слід додати, що загальний бюджет всіх проектів району складає 642 350 грн., з яких 316 725 грн. – грантова допомога ЄС/ПРООН, 33 891 грн. – внесок громадських об'єднань, 51 025 грн. – обласний бюджет, 151 634 грн. – внесок Чернігівського району, 79 000 грн. – підтримка сільських бюджетів та 11 155 грн. – спонсорська допомога.

Дітям затишно – батькам є чим пишатися

19 березня керівник відділу програм допомоги Представництва ЄС в Україні Клаудія Фішер ра-

громада затвердила перелік проектів, спрямованих на покращення надання послуг мешканцям села. Потребували утеплення та ремонту дитячий садок, школа, лікарня. До переліку з п'яти проектів внесли також покращення освітлення сільських вулиць та організацію будинку престарілих для допомоги самотнім літнім членам громади. Голосуванням визначили пріоритети: в рамках першого проекту вирішили замінити вікна та двері у дитячому садку, а потім – зробити ремонт та встановити енергозберігаючі вікна і двері в школі».

Протягом 2009 року голова, секретар, скарбник та члени активу об'єднання пройшли навчання в рамках проекту з менеджменту громадських організацій. За підтримки сільської, районної та міської влади учасники проекту разом з практично усією грома-

через два місяці, 27 листопада, громадська комісія прийняла утеплений дитячий садок з відмінною оцінкою.

«Спочатку було багато скептично налаштованих людей, – розповідає завідувач дитячого садка «Вербиченька» Лідія Юренко, – але коли роботи розпочалися, все змінилося. Жителі села приходили, дивилися за роботою майстрів, а потім вже радо здавали гроші на виконання проекту – 10, 20, а дехто навіть 50 чи й 100 гривень. Замість запланованих 6 тис. грн. громада збрала понад 10 тис. грн. Всього було замінено 40 вікон і 6 дверей. Тепер у садочку тепло, температура в приміщеннях підвищилася на 4 градуси. Зникли протяги, діти менше хворіють. Менше стали спалювати вугілля – на опаленні заощаджуємо третину коштів, близько 3 тис. грн. щомісяця. Батьки радо

віддають дітей до садочка. Я вже 30 років працюю в садочку, мої вихованці приводять сюди своїх дітей, але такого доброзичливого ставлення до нашої роботи я не пригадую. Проект об'єднав жителів села. На зборах тепер дуже багато бажаючих висловитися, поділитися своїми ідеями, обговорити плани на майбутнє. До нашого активу приєдналися вчителі. Другий наш проект – утеплення школи вартістю 150 тис. грн. – розрахувати і написати було набагато легше. Ми впевнені, що тепер зможемо братися за виконання й більш складних проектів».

Уроки програми ЄвроСоюзу та ПРООН громада села Владівка за своєю на відмінно. А головне – всі мешканці села на власному досвіді переконалися, що об'єднання громадян та їхня власна ініціатива змінюють життя на краще.

Європейська освіта в Україні: вчора сьогодні і завтра

Для більшості успішних українських студентів освіта в Європі стала доступною, а повертаючись на батьківщину, вони мають багато конкурентних переваг

Система освіти та молодіжні проекти стали тією сферою, яка найбільше наблизила Україну до Європи. Завдяки підтримці ЄС, тисячі українських студентів щороку навчаються в європейських університетах, сотні вчених і викладачів співпрацюють з колегами із країн Євросоюзу

УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМИ В ЄВРОПІ

До кінця 2010 року в Європі завершиться формування Єдиного простору вищої освіти, до якого входить і Україна. В березні цього року Уряд України схвалив запровадження додатку до диплому про вищу освіту за формою, затвердженою Європейською комісією, Радою Європи і UNESCO/CEPES. Відтепер українські дипломи будуть визнаватися в країнах Болонського освітнього простору.

Європейські освітні програми сприяють не тільки навчанню, спільним дослідженням та досконалому вивченню іноземних мов, а ще й самоусвідомленню молодими українцями себе як європейців. Українські студенти і науковці повертаються на батьківщину з відчуттям відкритого світу, великих можливостей, з досвідом європейського укладу життя. Це покоління, вочевидь, стане рушійною силою, що змінить Україну, виведе її на новий, європейський рівень розвитку.

Ще 2005 року наша країна приєдналася до Болонського процесу. Його практичне значення для українців полягає в уніфікації та взаємному визнанні дипломів про вищу освіту в усіх країнах Європи. Болонський процес означає не лише ширші можливості працевлаштування для українських студентів, а в першу чергу – утвердження так званої «п'ятої свободи»: створення вільного європейського простору, у якому можуть взаємодіяти студенти, викладачі, науковці, дослідники. Гуманітарний вимір став одним з пріоритетів Євросоюзу, бо він прямо і безпосередньо впливає на рівномірний розвиток та інтенсивну взаємодію всіх членів ЄС і країн-партнерів. Тому Єврокомісія надає кошти на реформи в межах Болонського процесу, хоча формально він відбувається поза межами інституцій ЄС. Загалом протягом 2007–2013 рр. на розвиток євроінтеграції у сфері освіти з бюджету Євросоюзу передбачено майже 14 млрд. євро.

ти з бюджету Євросоюзу передбачено майже 14 млрд. євро.

Еразмус Мундус — для студентів і науковців

Одним з перших успішних проектів Євросоюзу в галузі освіти та науки стала програма університетських обмінів ERASMUS (European Community Action Scheme for the Mobility of University Students). Програма названа на честь Еразма Роттердамського, філософа-мандрівника, науковця, що понад 500 років тому доводив сучасникам переваги наукової взаємодії між різними народами і країнами. У 1990-х роках гаслом цієї програми стали актуальні донині слова: «Дати Європі студентів – дати студентам Європу».

ЕразмусМундус (ErasmusMundus) – міжнародна освітня програма ЄС, спрямована на налагодження співпраці студентів, викладачів, науковців європейських університетів з колегами з країн, що не входять до складу ЄС. В Україні впровадження цієї програми почалося 2004 року, за чотири наступних роки стипендії за цією програмою одержали 130 українських студентів старших курсів та 27 молодих науковців.

А з 2009-го був започаткований другий етап програми в Україні. Протягом поточного навчального року 28 наших студентів і 8 науковців навчатимуться і працюватимуть в університетах ЄС, отримуючи стипендію Еразмус Мундус.

Проте стати учасником цієї програми нелегко: до претендентів на стипендію висувається дві групи вимог. Перша передбачає успішне навчання в Україні, вільне володіння іноземними мовами, друга група вимог є специфічною, вона розробляється членами консорціуму, що підготував та викладає навчальну програму, яку обирає претендент.

Європейський досвід для викладачів

Програма Темпус (TEMPUS – Trans-European Mobility Partnership Scheme for University Studies) започаткована для сприяння соціально-економічним перетворенням у країнах-партнерах ЄС. Вона передбачає три рівні співпраці: створення міжнародних консорціумів між вищими навчальними закладами; стажування в Європі українських викладачів, адміністративних працівників ВНЗ і співробітників міністерств; а також додаткові і структурні заходи – особливий тип грантів з метою реалізації проектів структурних реформ в країнах-партнерах в галузі вищої освіти. Залучення Міністерства освіти і науки України до реалізації таких проектів є обов'язковим.

Наша країна приєдналася до проектів у межах Темпусу ще 1993 року, а до 2006 року були реалізовані три етапи програми. Четвертий її етап розроблений на період з 2007 по 2013 роки і пов'язаний в

першу чергу з розвитком Болонського процесу в Україні.

Викладач «Кієво-Могилянської академії» Тетяна Огаркова згадує, що її університет виборив право на участь у Темпусі 2006 року. «Це дало нам можливість вивчити функціонування докторських шкіл за кордоном - яким чином все це функціонує, яким чином організовані студенти, докторанти і т. д., - після чого ми створили свою докторську школу, - каже Огаркова.

Викладачі «Кієво-Могилянської академії» стверджують, що для більшості успішних українських студентів освіта в Європі стала доступною. Повертаючись на батьківщину, вони мають багато конкурентних переваг при працевлаштуванні, а держава отримує не просто висококваліфіковані кадри, а ще й людей з масштабним європейським мисленням, справжню «молоду команду реформ».

На навчання до Європи

В межах програми «Європейська освіта», що впроваджується в Україні з 2006 року, українська молодь має можливість здобути освіту в Європі. Програма отримує

десяти. А зараз рахуємо десятками. На сьогодні 150 наших студентів навчається за кордоном. Результати фантастичні! Наша молодь має можливість побачити у студентські роки Європу, вивчити європейські мови, отримати прикладну і справді хорошу освіту. Такий досвід дуже сильно впливає на молодих людей, змінюється їхній спосіб мислення, вони стають самодостатніми, вільними, самостійними особистостями».

Програма має мережу регіональних представництв в містах України, в яких кожний студент може отримати консультацію щодо вступу до обраного європейського ВНЗ та підготовки пакету необхідних документів; офіційне запрошення від вузу та підтвердження вступу; візову підтримку; супровід координатором програми до обраного вузу на початку навчання; пошук місця проживання, надання консультаційної допомоги щодо аспектів проживання у країні, в якій знаходиться ВНЗ.

Щоб стати студентом партнерських ВНЗ програми «Європейська освіта» з 1 жовтня 2010 року та отримати необхідні консультації, потрібно зробити перший крок - заповнити анкету абітурієнта на www.euroosvita.info

Про можливість стати волонтерами студенти дізнаються з університетських об'яв та Інтернету

від європейських університетів повноваження на представництво на території України та проведення інформаційних та вступних кампаній.

Вікторія Смолінська, директор з розвитку програми «Європейська освіта» пояснює: «Головне наше завдання - допомогти молоді стати студентами європейських вузів. Все починалося чотири роки тому з трьох студентів, наступного року їх було вже близько

Освітня програма Жана Моне

Окремо в Україні розвивається напрямок для викладачів - освітня програма Жана Моне «Розуміння Європейської інтеграції». Її ще 1990 року ініціювали європейські університети, зацікавлені в започаткуванні навчальних курсів та предметів з питань інтеграції. Розширення ЄС призвело до необхідності розвитку цієї про-

грами також в країнах-партнерах, сусідах та претендентах на членство в ЄС. З 2001 року в проектах програми Жана Моне можуть брати участь університети з усіх країн світу. Зараз вона діє в 61 країні світу, понад 700 університетів пропонують курси Жана Моне, які входять до їх навчальних планів.

В рамках цієї програми Єврокомісія виділяє кошти університетам на започаткування викладання предметів, пов'язаних з тематикою європейської інтеграції і розвитку наукової діяльності у зазначеній сфері.

За 9 років в Україні було створено чотири модулі (три в Донецькому національному університеті, і один - в Ужгородському національному університеті) та реалізовано два проекти за напрямом «Підтримка інформаційної та дослідницької діяльності». Щоб приєднатися до програми, навчальний заклад має подати заявку на грант для конкретного молодого викладача, який буде вести курс євроінтеграції.

«Молодь в дії» — програма для волонтерів

Євросоюз передбачив також можливість для самоосвіти молодих людей і самостійного здобуття ними позитивного досвіду - у межах програми «Молодь в дії». Назва говорить про зміст напрямку: співпрацю українців з закордонними однолітками у волонтерських проектах, які дають можливість підвищувати професійний рівень, поглиблювати і застосовувати здобуті знання в практичній роботі. Програма сприяє не тільки реалізації важливих проектів по найрізноманітніших напрямках у багатьох країнах світу, а й налагодженню дружніх зв'язків між тими, хто працює пліч-о-пліч.

Львівська студентка Ганна Кінаш багато разів брала участь в волонтерських акціях програми «Молодь в дії». «Першу пропозицію про участь в молодіжному обміні з Молдовою я прочитала на дошці оголошень у Львівському університеті. Я спробувала взяти участь - зробити добру справу, а разом побачити іншу країну, познайомитися з ровесниками. А вже потім з'ясувалося, що «Молодь в дії» організовує безліч надзвичайно цікавих і корисних справ, спогади про які залишаться незабутніми на все життя».

Загалом програма розрахована на 2007-2013 роки і спрямована на залучення молоді віком від 13 до 30 років, у тому числі - людей з обмеженими можливостями. Детальну інформацію можна дізнатися в мережі інформаційних представників програми «Молодь в дії», яка діє в рамках Ресурсного центру SALTO для співпраці з країнами Східної Європи і Кавказу (www.salto-youth.net/eeca).

КОНКУРСИ, ТРЕНІНГИ

Стипендії для гуманітаріїв з України у Відні

Віденський Інститут гуманітарних наук спільно із Центром урбаністичних студій Східної та Центральної Європи (Львів, Україна) пропонує десятимісячні дослідницькі стипендії для аспірантів та молодих учених з України.

Стипендіат проведе десять місяців (з вересня 2010 по червень 2011) в Інституті гуманітарних наук у Відні. Стипендія покриває проживання, проїзд, страхування та супутні витрати під час стажування в університеті. Стипендіатові надається робоче місце та доступ до Інтернету.

Термін подання документів - до 30 квітня 2010 року. Результати конкурсу буде оголошено не пізніше 11 червня 2010 року. <http://www.eu-edu.org/ua/news/info/461>

Гранти Вишеградського Фонду

Міжнародний Вишеградський Фонд (International Visegrad Fund) надає фінансову підтримку для навчальних курсів та навчальних програм у державних та приватних університетах. Метою цієї грантової програми Вишеградського Фонду є підтримка якісних науково-навчальних курсів та навчальних програм - бакалаврських, магістерських або докторських.

Загальна сума гранту (15 000 євро для підтримки навчального курсу, 50 000 євро - для підтримки навчальної програми) виплачується одноразово факультетові/департаментові/школі університету. Термін на одержання заявок від університетів - до 10 листопада 2010 року.

<http://www.eu-edu.org/ua/news/info/464>

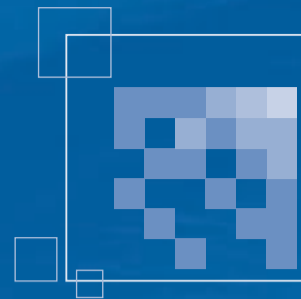
Тренінговий курс ТІСТАС Польща

Мережа ресурсних центрів SALTO та Національна агенція програми «Молодь в дії» Польщі оголошують конкурс на участь у тренінгу ТІСТАС Польща.

До участі у тренінгу ТІСТАС запрошуються молодіжні працівники та молодіжні лідери, які мають досвід участі/організації міжнародних заходів (не обов'язково в рамках Програми «Молодь в дії») та є членами організацій, що бажають розробляти та реалізовувати проекти програми «Молодь в дії».

Тренінг відбуватиметься в Польщі з 22 по 28 листопада 2010 року. Нінцева дата подання заявок на участь 12 вересня 2010 року. Робоча мова тренінгу - англійська. Учасникам тренінгу відшкодується вартість проїзду від місця проживання до місця проведення тренінгу та забезпечується проживання і харчування під час тренінгу.

<http://eu.prostir.ua/view/240070.html>

Корисні веб-ресурси, з яких можна більше дізнатись про відносини та співпрацю України та Європейського Союзу

www.delukr.ec.europa.eu

www.ssrđ.org.ua

www.cba.org.ua

www.sld.org.ua

www.euroosvita.info

www.tempus.org.ua

www.eu-edu.org

eu.prostir.ua

— Представництво Європейського Союзу в Україні

— сайт проєкту «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні»

— сайт проєкту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»

— сайт проєкту «Сталий місцевий розвиток в Україні»

— програма «Європейська освіта»

— національний ТЕМПУС-офіс в Україні

— Європейський освітній портал

— портал європейського громадянського суспільства в Україні

Засновник та видавець: «Комунікаційна група «PRT»
за дорученням Представництва Європейського Союзу в Україні та Білорусі.
Видається в рамках проєкту за підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні.
Погляди, висловлені в матеріалах видання, можуть не співпадати
з офіційною позицією Представництва Європейського Союзу в Україні.

Газета «УКРАЇНА – ЄВРОСОЮЗ у деталях»

Розповсюджується у Запоріжжі, Черкасах, Полтаві, Миколаєві, Хіровограді, Дніпропетровську, Львові, Тернополі, Хмельницькому, Вінниці, Житомирі та АР Крим.

Свідоцтво про реєстрацію ІВ №13717-2691р від 05.03.08
©2008, European Commission